

profundă din punct de vedere teoretic a părților de propoziție, dînd și o scurtă schiță istorică a dezvoltării teoriei părților de propoziție în lingvistica rusă.

Domeniul propozițiilor care au numai o parte principală — ori subiect ori predicat (одноставные предложения) a fost cel mai controversat în gramatica rusă. În acest domeniu păreri sînt împărțite și acum. Pozițiile lingviștilor se deosebesc mai ales în ceea ce privește clasificarea acestui fel de propoziție și determinarea naturii părții principale de propoziție. În multe privințe, sintaxa de care ne ocupăm explică aceste propoziții mai just decît sintaxa Academiei de Științe a U.R.S.S.¹ Spre deosebire de aceasta, noul manual de sintaxă arată că indicația, parte principală de propoziție nu e suficientă pentru înțelegerea naturii ei sintactice. Deși aceste părți principale de propoziție se deosebesc oarecum de părțile principale ale propozițiilor obișnuite, totuși ele sînt mai apropiate de o anumită parte principală de propoziție — de subiect (Синее небо, p. 310) sau de predicat (Тебе в игре весело, p. 287). De aceea la fiecare tip de propoziție trebuie determinată natura părții principale — subiect sau predicat.

Capitolul «Propozițiile eliptice» depășește tot ce s-a scris pînă acum în alte manuale de sintaxă. Foarte valoroasă este ideea după care propozițiile pot fi depline sau eliptice în funcție de structura propoziției și stilul vorbirii. De exemplu: propoziția Отец дома pentru stilul vorbit e deplină, pe cînd pentru stilul scris e eliptică, deoarece în acest stil se spune de obicei Отец находится дома. Subliniem de asemenea ideea că nu toate propozițiile pot fi socotite depline sau eliptice. Se deosebesc trei categorii de propoziții eliptice: contextuale, eliptice propriu-zise și eliptice în vorbire.

Subliniem ideea prețioasă după care fraza nu trebuie privită ca o înlanțuire mecanică, formală, de propoziții, ci ca un tot unitar. În frază nu există propoziții total independente, toate propozițiile sînt legate între ele și depind unele de altele.

În domeniul frazei noul manual de sintaxă elucidează un tip de frază foarte puțin studiat pînă acum. Este vorba de fraza ale cărei raporturi între părți sînt exprimate prin elemente lexico-sintactice, de exemplu: «Не успел я расплатиться со старым моим ящиком, как Дуня возвратилась с самоваром» (p. 406). Astfel de fraze se despart mai greu în propoziții simple, deoarece elementele lor lexicale se împletesc strîns cu elementele structurii lor.

Remarcăm de asemenea studiarea atentă și sistematică a frazelor cu propoziții legate prin juxtapunere (бессоюзные). Acestea formează un tip aparte de frază, deosebit prin formă și prin sens, atît de fraza formată prin coordonare, cît și de cea formată prin subordonare. Acest tip de frază a fost mai puțin cercetat pînă acum. Frazele formate prin juxtapunere îi e caracteristică unitatea ei care se datorește interdependenței de sens și structură a părților ei componente. Propozițiile acestei fraze pot fi de același tip sau diferite și pot exprima raporturi sintactice variate.

În cele ce urmează ne vom opri asupra unor observații generale și de amănunt, care nu au însă rolul de a diminua valoarea lucrării recenzate.

Felul cum sînt tratate îmbinările de cuvinte provoacă anumite obiecții. Astfel la pagina 22 se afirmă că îmbinarea de cuvinte posedă un sistem de forme — caz, număr, gen etc. (книга брата, книгу брата, книги брата). Dar nu grupurile de cuvinte au sistem de forme, ci cuvintele, care, în funcție de rolul în propoziție, își schimbă forma.

Îmbinările de cuvinte sînt definite ca «denumiri complexe», «cuvinte lărgite», «mijloace de denumire a fenomenelor realității înconjurătoare». Nu toți lingviștii acceptă această teză, și pe bună dreptate. După cum arată A. N. Gvozdev în manualul său de sintaxă², recunoașterea grupurilor de cuvinte ca denumiri complexe lărgite în mod nejustificat termenul «denumire». Oare asemenea grupuri de cuvinte читаю книгу, читаю быстро, иду лесом pot fi acceptate ca denumiri? Lipsa unității dintre acțiune și obiect sau complement circumstanțial nu permite aceasta. În frază un cuvînt poate intra în mai multe grupuri de cuvinte, dar desemnează numai o noțiune, deci ca denumire se poate întîlni numai o dată.

Definiția propozițiilor afirmative și negative nu e corectă din punct de vedere logic. Se spune: «În propozițiile afirmative se afirmă ceea ce se spune referitor la obiectul vorbirii. În propozițiile negative nu se afirmă ci se neagă ceea ce se spune despre obiectul vorbirii» (p. 104). Asemenea definiții nu ne dezvăluie ce este afirmația și ce este negația. Trebuia să se arate că cu ajutorul afirmației se confirmă, se aprobă sau se întărește ceva, iar negația arată că o acțiune nu se săvîrșește sau nu trebuie să se săvîrșască, că un obiect nu are o anumită calitate.

¹ Грамматика русского языка, vol. II, partea I—II, Moscova, 1954.

² Современный русский язык, Moscova, 1958, pp. 22—29.